

Válečný rok 1866 a nově publikované memoáry

Prusko-rakouská válka z roku 1866 byla na dlouhých téměř osmdesát let posledním válečným konfliktem odehrávajícím se ve své bojové fázi na území (nejenom) východních Čech. Není tedy divu, že zanechala v kolektivní paměti hlubokou a stále se vynořující stopu. Dodnes se k ní neváhají uchýlit beletristé i autoři odborných statí, obojí využívající její skutečnou i symbolickou rovinu. Když se k tomu přidá i vzrůstající zájem o hmotné památky v krajině ze strany turistů, je zřejmé, že téma rezonuje nejenom v badatelském, ale i ve veřejném prostoru. Jeho bedlivými strážci jsou v prvé řadě Muzeum východních Čech v Hradci Králové se svým speciálním oddělením nazvaným Muzeum války 1866 a vedle toho i Komitét pro udržování památek z války roku 1866, z. s. Druhý jmenovaný je aktuálně činným společenstvím lidí, kteří se starají o vzhled památných míst bojiště formou brigád (odstraňování náletových dřevin a suchých stromů z okolí pomníků, údržba a obnova informačních panelů, „zkrášlování bojiště“, jak sami uvádí na webu spolku) a vzpomínkovými i osvětovými akcemi nejrůznějšího typu, včetně například on-line vědomostní hry o roce 1866. V poslední době se obě instituce podělily (ovšem personálně propojily) o vydávání memoárů vztahujících se bezprostředně k válce z roku 1866.

V roce 2021 vyšla kniha Ignát HERRMANN – Pavla KORITENSKÁ – Josef ŠRÁMEK, *V pevnosti. Kritická reedice knihy Ignáta Herrmanna, Hradec Králové, Muzeum východních Čech v Hradci Králové 2021*, ISBN 978-80-87686-42-3. Jedná se o oživení vzpomínek Ignáta Herrmanna (1854–1935), který jako dvanáctiletý chlapec prožil v královéhradecké pevnosti celou válku v roce 1866. Tento text vyšel nejprve v roce 1896 v *Nedělní zábavné příloze Národních listů* jako vzpomínky Vojty Machatého podepsané za redakci Ypsilon, což byly pseudonymy Ignátem Herrmannem používané. Následně byl, až po autorově smrti, městem Hradec Králové vydán k prvnímu zájezdu Spolku československých bibliofilů ve dnech 27. a 28. září 1936 do Hradce Králové, za spolupráce akad. malíře Josefa Heřmana. Jednalo se tedy v podstatě o bibliofilii. Obojí je dnes jakémukoliv zájemci jen obtížně přístupné a tuto překážku editoři odstranili. Kromě toho přidali poměrně rozsáhlé pojednání o Ignátu Herrmannovi všeobecně. Do zcela

jiné roviny je zasazena samostatná, ovšem velmi zajímavá, kapitola pojednávající o spisovatelově pracovně. Její vybavení se jako celek prakticky ihned po jeho smrti stalo svébytným a tehdy velmi ceněným exponátem královéhradeckého muzea, zatímco dnes je kompletně rozptýlen do sbírek muzea. Nechybí ani kapitola o královéhradecké pevnosti, včetně rámcového vykreslení jejího postupného, několikrát odkládaného, konce. Pak se editoři pokusili o téměř nemožné. V kapitole *Válka z roku 1866 jako určující kontext vzpomínek Ignáta Herrmanna* zpracovávají přehledně, ale ne pouze v prosté časové ose či tabulkovým výčtem, průběh tohoto krátkého, ale intenzivního vojenského střetu v prostoru českých zemí, nejenom kolem Hradce Králové. O totéž se pokusila před nimi řada jiných badatelů, přesto se text nezdá nadbytečným a jde s ohledem na potenciálního cílového čtenáře správným směrem. Nedílnou součástí knihy je bohatá obrazová příloha odpovídající aktuálním požadavkům čtenářské veřejnosti.

Následně byla vydána péčí Komitétu pro udržování památek z války roku 1866, z. s. kniha Josefa VOLFA, *Vzpomínky na válku roku 1866. (Zároveň průvodce po bojišti královéhradeckém)*, Hradec Králové 2022, ISBN 978-80-907433-9-7. Redakční kolektiv ve složení Blanka Karešová, Josef Šrámek, Vojtěch Kessler a Jiří Náhlavský připravil k vydání tuto práci podle jejího druhého přepracovaného vydání z roku 1934. Blanka Karešová sepsala vzpomínkovou stat' na svého předka Josefa Volfa, hospodáře v Málsojedech, přibližující jeho život a tím i okolnosti vzniku textu. Autor byl v době prusko-rakouské války chlapcem stejně tak, jako Ignát Herrmann. V přímých vzpomínkách, kterých v celém textu není mnoho, však nejde o bezelstný a možná trochu jednoduchý pohled chlapce, jaký je k nalezení v těch Herrmannových. Důvodem je nejspíš to, že Josef Volf se následně prakticky celý život snažil se zážitkem této války nějak vyrovnat, hledal pohled profesionálních historiků, srovnával a v neposlední řadě se staral o památky, které v rozsáhlé oblasti bojů zůstaly, ba nebránil se ani výkladům a průvodcovské službě pro vážné zájemce. Tím byla patrně poněkud setřena bezprostřednost jeho vzpomínání. Text je vlastně celým, době vzniku poplatným, a tedy již další informační rovinu nesoucím, historickým pojednáním, které usiluje o nalezení politických příčin konfliktu, pouští se nejenom do popisu výzbroje, ale sleduje i jiné kontakty obou armád než jenom rozhodující bitvu. Zajímavé jsou kapitoly věnující se válečným škodám a případným náhradám za ně nebo poškozeným lesům a polím. Na závěr je připojen „turistický průvodce“ po bojišti a pomnicích na něm rozestých, včetně praktických rad týkajících se dopravy, vzdáleností a s tím spojených časových relací, ale i možností odpočinku a občerstvení

na cestě (příčemž s posledními dvěma autor příliš nepočítá, klade celkem velké požadavky na zdatnost, výdrž a touhu po věděni všech potenciálních poutníků). Editori doplnili bohatý poznámkový aparát a rozsáhlý soupis literatury jak z pohledu autora, tak novodobých komentářů. A samozřejmě se vyskytuje opět mnohočetná obrazová dokumentace dobová i současná, tentokrát nespočívající pouze ve veřejném prostoru, ale také směřující k osobě autora a jeho rodiny.

Díky vydavatelské aktivitě Muzea východních Čech v Hradci Králové a Komitétu pro udržování památek z války roku 1866, z. s. je možné vedle sebe položit vzpomínky mužů vlastně jedné generace, zažívajících stejnou válečnou událost. Zatímco Ignát Hermann (1854–1935) je, byť s jistou výhradou, stále ještě známou osobností českého literárního a vůbec veřejného světa, rolník Josef Volf (1860–1937) určitě není obecně známým mimo okruh vážných zájemců o dějiny války z roku 1866 patrně ani v širším regionu, do kterého patří. Představení obou osobností má v kontextu aktuálního bádání i popularizace tohoto období smysl. Jejich přístup k tématu i uchované vzpomínky v principu nejsou shodné a rozhodně to není dáno rozdílem věku, byť šest let je v dětství hodně. Jedná se spíš o následné zpracování tohoto zážitku. Pro Ignáta Herrmanna chlapecká vzpomínka, i když silná a hluboko vrytá, pro Josefa Volfa celoživotní téma, které v určitém okamžiku přerostlo potřebu osobního vyrovnání se a stalo se racionálně rozvíjeným a na venek propagovaným.

Obě publikace jsou bezesporu zdařilým příspěvkem k přiblížení doby, která se zdá dávno minulé, ale nakonec může být nám všem bližší, než si jsme ochotni připustit.

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Fakulta filozofická Univerzity Pardubice

e-mail: marie.mackova@upce.cz